

Förvaltningslagen

– en grundval för rättssäkerhet och service

I förvaltningslagen finns allmänna bestämmelser om hur förvaltningsmyndigheterna ska handlägga ärenden och hur domstolarna ska handlägga förvaltningsärenden.

Lagens tillämpningsområde

Förvaltningslagen gäller i princip varje offentligt organ som är en förvaltningsmyndighet. Det betyder att den berör en mycket stor del av verksamheten i stat och kommun.

Nämnder och styrelser med tillhörande förvaltningar i kommuner och landsting behöver inte tillämpa vissa av förvaltningslagens regler i sådana ärenden som kan överklagas genom s.k. laglighetsprövning. Däremot gäller förvaltningslagen i princip fullt ut för ärenden som kan överklagas på vanligt sätt, t.ex. ärenden om bistånd, bygglov etc. Domstolarna ska tillämpa förvaltningslagen vid sin handläggning av förvaltningsärenden, t.ex. personalärenden.

Utanför lagen faller beslutande församlingar (riksdagen, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige) samt statliga och kommunala bolag och stiftelser m.fl. Flertalet av lagens regler gäller inte heller Kronofogdemyndighetens exekutiva verksamhet (utmätning m.m.) och inte heller t.ex. polis- eller åklagarmyndigheternas brottsbekämpande verksamhet. Också när det gäller hälso- och sjukvård finns det begränsningar i lagens tillämpningsområde.

Syftet med förvaltningslagen

Det främsta syftet med lagen är att värna medborgarnas rättssäkerhet när de har med förvaltningsmyndigheter att göra. Ett annat viktigt syfte är att säkerställa myndigheternas service till allmänheten. Vidare ska lagen leda till snabbare avgöranden genom att motverka att ärenden prövas i för många instanser. Därför innehåller den regler om hur beslut får omprövas.

God service främjar rättssäkerheten

Förvaltningslagen bygger på att det finns ett samband mellan rättssäkerhet och service. Det är alltså inte tillräckligt att myndigheterna handlar opartiskt, omsorgsfullt och i övrigt korrekt i formell juridisk mening. De måste också lämna snabba, enkla och entydiga besked

och hjälpa medborgaren att ta till vara sin rätt. Lagen innehåller t.ex. regler om myndigheternas serviceskyldighet, om deras samverkan med andra myndigheter, om snabb och enkel handläggning av ärenden, om ett lättbegripligt myndighetsspråk och om muntliga inslag i handläggningen.

Grundregler för myndigheterna

Förvaltningslagen bildar grundvalen för hur förvaltningsärenden ska handläggas genom att den slår fast sådana regler som i princip ska tillämpas av alla myndigheter på alla områden.

I lagen finns dock en bestämmelse om att riksdagen eller regeringen kan föreskriva avvikelser i specialförfattningar. Sådana avvikande bestämmelser tar då normalt över motsvarande regler i förvaltningslagen. Ofta finns det också bestämmelser i andra författningar på speciella förvaltningsområden som kompletterar regleringen i förvaltningslagen.

Viktiga frågor som regleras i lagen

– *Tolkning och översättning.* När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk. Med tolkning avses såväl muntlig som skriftlig översättning.

– *Ombud och biträde.* Den som i ett ärende hos en myndighet vill anlita ett ombud eller ett biträde har som regel rätt att göra det. Den som anlitar ett ombud eller biträde får i allmänhet själv stå för kostnaderna.

– *Muntlig handläggning.* En sökande, klagande eller någon annan part som vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende hos myndigheten, ska normalt få göra det. En myndighet kan också på eget initiativ besluta om muntlig handläggning.

– *Jäv.* Reglerna om jäv syftar till att garantera att myndigheternas handläggning är saklig och opartisk.

Den som ska handlägga ett ärende är jävig bl.a. under följande förutsättningar:

- om ärendet angår handläggaren själv eller handläggarens make, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för handläggaren själv eller någon närstående,

- om handläggaren eller någon närstående är ställföreträdare (t.ex. förmyndare) för den som ärendet gäller eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,
- om handläggaren har varit ombud eller mot ersättning har biträtt någon i ärendet, eller
- om det i övrigt finns någon särskild omständighet som kan rubba förtroendet till handläggarens opartiskhet i ärendet.

När frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse, bortser man från jäv.

Den som är jävig får inte handlägga ärendet. Han eller hon får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan vidta utan att ärendet försenas på ett olämpligt sätt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne, ska självantala om det.

Förvaltningslagens jävsregler tillämpas främst av statliga förvaltningsmyndigheter. I den kommunala förvaltningen gäller de regler om jäv som finns i kommunallagen. Dessa är i huvudsak desamma som i förvaltningslagen.

– *Rätt att ta del av uppgifter.* Förvaltningslagen slår fast att en part har rätt till insyn i det material som finns i ett ärende. Myndigheten ska självantala ge parten tillgång till uppgifter av betydelse för avgörandet som kommer från någon annan. Parten ska få tillfälle att yttra sig över sådana uppgifter.

– *Beslut.* Myndigheter måste som huvudregel motivera sina beslut och underrätta parter om besluten. De är också skyldiga att tala om hur beslut kan överklagas.

– *Rättelse av skrivfel och liknande.* Ett beslut som är uppenbart oriktigt till följd av skrivfel, räknfel eller

ett liknande förbiseende, får rättas av den myndighet som har fattat beslutet. Den som är part i ärendet ska normalt få yttra sig innan en rättelse görs.

– *Omprövning och överklagande av beslut.* För att ett felaktigt beslut ska rättas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt ska myndigheterna själva under vissa förutsättningar ompröva och ändra ett sådant felaktigt beslut. Skyldigheten att ompröva ett beslut gäller i princip även om beslutet överklagas till högre instans.

Den som vill överklaga ett beslut ska göra det inom tre veckor. Överklagandet ska lämnas till den myndighet som har fattat beslutet. Om myndigheten ändrar sitt beslut så som den klagande begär, ska överklagandet inte leda till någon ytterligare åtgärd. Ändrar myndigheten inte beslutet eller ändrar den det på något annat sätt än den klagande begär, ska myndigheten pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid och – om så är fallet – överlämna ärendet till den högre instansen för vidare handläggning. Normalt är det länsrätten som prövar överklagandet.

Regeringens beslut kan inte överklagas. Vissa regeringsbeslut kan dock domstolsprövas efter ansökan om rättsprövning. Mer information om rättsprövning finns i Justitiedepartementets faktablad "Rättsprövning av regeringsbeslut" (Ju 06.14).

Mer information

Förvaltningslagen (1986:223) trädde i kraft den 1 januari 1987 och har publicerats i Svensk författningssamling (SFS). Lagen har därefter ändrats flera gånger.

Förvaltningslagen (och alla andra gällande lagar) finns att läsa i sin helhet på Lagrummets webbplats: www.lagrummet.se

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm • tfn växel 08-405 10 00

Fler exemplar av faktabladet kan beställas från Justitiedepartementet, tfn 08-405 10 00 eller info.order@justice.ministry.se.

Regeringens webbplats: www.regeringen.se

Justitiedepartementets e-postadress: registrator@justice.ministry.se

Tryckt av XBS Grafisk service, Stockholm, september 2006.

Faktabladet är producerat av Justitiedepartementet. Artikelnr Ju 06.18